

Nork hil zuen Little, nagusiei eta gerrari aurre egiten zien sindikalista?

Pello Zubiria Kamino

@pellozubiria

Duela 99 urte, 1917ko abuztuaren 1ean, sei sikariok farola batean urkatu utzi zuten AEBetako obreroen lider borrokarienetako bat, Frank Little. Langilerik txiroena bezain xume bizi eta bidaiatzen zuen sindikalista, jendea berotzen zuen konpainia handiek ezarritako bizi baldintzen kontra oldartu eta AEBetako gizon gazteak I. Mundu Gerran hiltzea eragotzi zezaten. Galdu egin zuen.

Jean Jaurès asko aipatu da I. Mundu Gerraren (1914-1918) mende hurrena ospatzen den garaiotan. Frantziako lehendakari sozialista –geroztik jakin denez– gerra nahi zuten oligarka eta jeneralek urrundik kontrolatutako nazionalista frantses batek tiroka hil zuen 1914ko uztailaren 31n. Jaurès ahalegintzen ari zen nola edo hala saihesten hiru egun lehenago hasitako gerra hura, artean ikusten zituen aukerak.

Europar ezkerreko mugimendu iraultzaileak, politikoak baina batik bat sindikalak, indartsuak ziren XX. mende hasiera hartan eta beren liderrek usaintzen zuten zer nolako triskantza eragin zezakeen industria handiak eta militarrik sustatzen ari ziren gerrak soldadu joatera behartutako langile gazteen artean. Besterik da gerraren zurrunbiloak azkenean nola bereganatu zuen ezkerrearen gehiengo.

Itsasoz beste aldean ere, AEBetan, kontuotaz oroitu dira batzuk Frank Littleren istorio zirraragarriarekin. Mendealdeko langileak, laborari handien etxaldeetan ari ziren jernalariak bezala industriako eta meategietakoak, bizi baldintza duinen alde eta gerrara joatearen kontra mobilizatu zituen eskale itxurako lider sindikal aiantzia.

1917ko abuztuaren 1ean, Montanako Butte herrian ihauteriz mozorrotutako bost gizon iritsi ziren goizaldeko hirurutan Nora Byrn anderearen apopilo etxera. 38 urteko gizon gazteari ez zioten janzteko ere aukerarik eman. Kolpeka

iratzarririk, seigarren hiltzailea txofer zeukan autoraino eraman zuten, han buru hezurra hautsi arte jipoitzeko. Autoaren ipurdiari sokaz lotuta karrikan behera arrastan eramanda, trenbide ondoko zutoin batean zintzilikatu zuten.

Prentsak ez zuen hil ostean ere erruki handiz tratatu: “Jendeen xaxatzailea etxetik atera eta hil dute mozorrotuek”, “Soldaduei ‘eskirol uniformedunak’ deitu zien gizona urkatu egin dute”... Hala ere, milaka herritar azaldu zen Littleren hiletetara Butteko kaleetan.

Ia bi hilabete lehenago istripu itzela gertatu zen Butten: 168 meatzari hil ziren Granite Mountaineko zuloko leherketan. Anaconda konpainiak –handienetakoa AEBetako meategintza koen artean– Butten zeuzkan 14.000 obreroak greban hasita, astebeteren buruan heldu zen bertara Little. “Dinamita kutxa hartara –idatzi du Hunter Paulik *Montana Standard* egunkarian abuztu honetan– iritsi zen Frank Little bere izter hautsiarekin, soinean ez zeramala kapelua, ahoko keinu berezia eta kristalezko begia beste apaingarririk”.

Zerbaitegatik deitzen zioten Butte herriari *Gibraltar*. Sona handia zuten hango sindikatuen indarrak eta kemenak. 1914an meatzari iraultzaileek dinamitz lehertu zuten Butteko sindikatu kontserbadorearen egoitza, Anaconda Copper Mining Companyko ugazaben aurrean amore emategatik.

Hilabete gutxiren buruan hasi zen I. Mundu Gerra. Herrialde gehienetan sin-

dikatuek eta ezkerreko mugimenduek hautatu behar izan zuten, edo agintariek gerran sartzeko hautuan lagundu edo gerrari aurre egin langile mugimenduak hasieran aldarrikatu zuen moduan. Europar laster makurtu ziren gerrazaleen aginduetara, gerraren kontra aritzea traiziotzat zigortzen baitzen.

AEBetatik urrun zen hasieran gerra. Baina 1917ko apirilean bidali zituzten lehenbiziko soldadu *yankiak* Frantziako lubakietara, britainiarren eskaria eta Alemaniaren indar handiegia geldiarazi beharra argudiatuta. Ekainean, gerrara joan behar eta nahi eza batetik, bizi baldintza latzak bestetik, meategiko hondamendia azkenik, ez zen giro Butteko meatzariekin. Haiengana heldu zen lider gogorra ere txantxetan ibiltzeko gizona ez zen.

Gerra, kapitalisten odol festa hori

Kuakero –komunitate erlijioso protestantea, hierarkiei bezala gerrari uko egiten diona– familia batean sortua, erdi txerokia jatorriz, oso gazterik meatzari hasita sartu zen IWW Industriako Munduko Langileak sindikatuan. Sozialistak, anarkistak eta marxistak elkarrekin zeuden bertan. IWWko buru eta intelektual gehienak Boston inguruetan egon arren, AEBetako ekialdean, Little mendealdeko herri, hiri eta estatuetan hasi zen langileak errekrutatzen.

Fabrika handietatik urrun, Littlek mitinak ematen zizkien fruituak biltzen zituzten jernalariei, baso-mutilei, meatza-

Argazki handia, Frank Littleren geratzen den bakarra. Txikian, haren iletza Butteko gorputegian; belauetako azal harrotuek erakusten dute arrastan eraman zutela. Hiltzaileak sekula ziur identifikatu ez dituzten arren, susmagarri nagusien izenak jakinak dira. Tartean aipatu zen Dashiell Hammett idazlearena. Pinkerton detektibe agentzian arituz, Hammetti ere eskaini zioten dirua Little hiltzeagatik; ez zuen parte hartu, baina eskaini izanak berak zamatatu omen zuen bizi osoan gero antikomunisten sorgin-ehizak zanpatutako idazlea.

riei, petrolio putzuetako zulatzaileei...

Ugazabek bidalitako matoi, guarda eta detektibeei aurre egiteko, Adierazpen Askatasunaren Mugimendua -*Free Speech Movement*- abiatu zuten sindikatuek. Langileen lan eta bizi baldintza mi-xeriazkoak salatu eta haiei borrokarako deia egiteko hitzaldiak antolatu zituzten edozein kale, plaza eta ataritan.

Little eta bere lagunak langileen arteko prekarioen antolatu zituzten, bate-tik bestera enplegu finkorik gabe oinez eta trenetan zebiltzan *hobo* jendeak. Milioi erdi baino gehiago ziren urte haie-tan bizkarrean zorroa hartuta zebiltza-nak, ez inondik ere eskaleak, behargin izorratuak baino. Alkohola debekatu, kanpalekuak komun eta gutxieneko zer-bitzuz osatu... "Eta inportanteena zena: gizarteak baztertutako gizonak adieraz-pen askatasunezko ekintzetara bideratu

zituen Little", idatzi du haren biografia idatzi duen Arnold Steadek.

Are famatuago egin zuten grebek. IWWko beste buruzagi batzuek masa sindikalgintza hobesten bazuten, Little gakoak greban ikusten zuen: "IWW beti greban dago", maite zuen esatea. Sindikatuko beste buruzagi batzuekiko talka gogortu zen gerra hasi zenean.

AEBak gerran sartzearen kontra ere grebak zabalduz borrokatu nahi zuen. "Nahiago dut fusilatze pelotoi baten aurrean jartzea", erantzun omen zien gerraren kontrako kanpainan amore ematea proposatu ziotenei. Gobernuak gizartea odolusterako mobilizatzean nazionalismoa baliatuz, giroa gaizto-tzen ari baitzen IWW sindikatuaren eta oro har sozialista *yankien* kontra.

Ekaineko istripuaren ostean Buttera heldurik, Littlek langileei eskatu zien

borroka ugazaben kontra egiteko, ez alemanen kontra. Lekuko hedabideek traidore hura jipoitzeko eskatzen zieten agintariei. Eta abuztuaren 1eko goizaldean iritsi zen krimena. "Besteok ere ikasi, lehen eta azken abisua" idatzirik zintzilikatu zioten Littleren hilotzari.

Jane Little Botkin ari da liburu bat bukatzen bere birraitonaren anaiaz. Familian ez du Franken oroitzen aurkitu, halako beldurra sartu zieten agintariek traidore eta espiatza hartutako disidenteentzako familietakoei. Liderraren argazki guztiak erre zituzten, haren izena tabu zen familian bertan. AEBetan ezkerreko nork entzun du Frank Little?

Janerentzako, Anacondak agindu zuen Frank hiltzea kapitalistentzat arrisku-tua zelako, eta hiltzeko enkargua hartu zuten sikarioek gorrotatzen zuten gerraren kontrako giroa sortzeagatik. ■

zuri begira

ZINKUNEGI
OPTIKA

Hernani, 23 · 20004 Donostia
T. 943 420 624
info@zinkunegioptika.com
www.zinkunegioptika.com

